

روش: روش به کار رفته در پژوهش فوق از نوع تحلیل محتوا می‌باشد. ابزار پژوهش سیاهه تحلیل محتوا می‌باشد که دارای ۲۱ مولفه می‌باشد روایی ابزار، توسط هفت تن از اساتید و کارشناسان تایید شد. و پایایی آن نیز براساس روش اسکات برابر ۸۰ درصد می‌باشد. جامعه آماری این پژوهش شامل ۲۰۰ جلد کتاب درسی و نمونه آماری شامل ۳۳ جلد می‌باشد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از سنجش فراوانی و روش آنتروپی شانون استفاده شد.

یافته‌ها: در کتاب‌های دوره متوسطه اول در کتاب آمادگی دفاعی پایه نهم در قالب ۲ صفحه و در کتاب‌های عمومی - الزامی دوره متوسطه دوم نیز، در کتاب آمادگی دفاعی در ۱۲ صفحه به مقوله کمک‌های اولیه اشاره و در کتاب‌های فنی حرفه‌ای دوره متوسطه دوم تنها کتابی که به آموزش کمک‌های اولیه پرداخته است کتاب ایمنی و کمک‌های نخستین می‌باشد. علاوه بر این بار اطلاعاتی و ضریب اهمیت تمامی مولفه برابر صفر می‌باشد.

نتیجه‌گیری: با توجه به ضعف کتاب‌های درسی، پررنگ تر شدن مباحث کمک‌های اولیه، اختصاص کتابی مستقل به آن، ارائه سازماندهی ماریچی برای تداوم بیشتر، طراحی برنامه درسی کمک‌های اولیه و در نهایت مساعدت کارشناسان هلال‌احمر جمهوری اسلامی ایران، در تدریس مباحث یاد شده ضروری به نظر می‌رسد.

کلمات کلیدی: آموزش کمک‌های اولیه، کتاب‌های درسی، دوره متوسطه، تحلیل محتوا

تحلیل محتوای کتاب درسی دوره اول و دوم متوسطه از منظر توجه به آموزش کمک‌های اولیه

محمد حرفتی سبحانی لیل آبادی^۱، موسی پیری^۲

۱- کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی درسی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، تبریز، ایران.

۲- نویسنده مسئول: دانشیار برنامه‌ریزی درسی، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، تبریز، ایران.

Email:Piri_Moosa@yahoo.com

دریافت: پذیرش:

چکیده

مقدمه: هدف پژوهش، بررسی جایگاه آموزش کمک‌های اولیه، در کتاب‌های درسی دوره متوسطه اول و دوم بود. با توجه به آمار بالای سوانح در کشور و تلفات بالا در حوادث سر صحنه و معلولیت‌های به تبع آن، لزوم آشنایی دانش آموزان با مهارت‌های فوق، و گنجاندن آنها در کتاب‌های درسی ضروری به نظر می‌رسد.

مقدمه

در دوران کنونی، روزانه حوادث و بلایای مختلفی در سراسر جهان روی می دهد که در بسیاری از مناطق، تهدید حوادث غیر مترقبه، تقریباً دائمی است (۱) حوادث و سوانح اولین عامل مرگ و میر در کشور به شمار می روند، حوادث طبیعی مثل زمین لرزه، سیل، طوفان، صاعقه و حوادث ساخته دست بشر نظیر حوادث جاده ای، تصادفات، برق گرفتگی، افتادن از ارتفاع، شکستگی استخوان، خفگی، سوختگی، خونریزی، مسمومیت و حتی جنگ. حوادث، می توانند از یک طرف، سبب بروز آسیب های جسمی و روانی و از طرف دیگر سبب اتلاف سرمایه و زیان اقتصادی انسانی شده (۲). و در چشم انداز وسیع تر می توانند باعث پیدایش مشکلات اقتصادی و اجتماعی در کشورها گردد. کشور ایران از جمله کشورهای حادثه خیز در جهان به شمار می رود و وضعیت جغرافیایی، شرایط زیست محیطی و پراکندگی جمعیت، تنوع و فراوانی خسارات بلایا را افزایش داده است به طوری که از ۴۳ نوع سانحه شناخته شده در جهان، ۳۲ نوع آن را می توان در ایران سراغ یافت. (۳)

یکی از حوادثی که در بازه های زمانی تقریباً ۵ سال شاهد اثرات ویرانگر آن هستیم زلزله است. در کمربند زلزله واقع شده و ۹۳ درصد آن مستعد زلزله، این مخرب ترین و غیرقابل پیش بینی ترین پدیده های طبیعی، است. (۴)

در طول ۸۸ سال ۹۲ زمین لرزه مهم در ایران روی داده است که قدرت ۱۸ مورد آن بین ۷ تا ۸ ریشتر بوده است یعنی به طور متوسط هر ۵ سال وقوع یک

زمین لرزه شدید در ایران پیش بینی می شود که قطعاً با تلفات قابل توجه همراه خواهد بود (۵) از طرفی بررسی و مقایسه نقشه پهنه بندی زمین لرزه و پراکندگی جمعیت در کشور، نشان دهنده قرار گرفتن اکثر واحدهای مسکونی و جمعیتی کشور در پهنه با خطر نسبی زیاد و خیلی زیاد است (۶).

این می تواند باعث پیدایش تلفات انسانی فراوان و فجایع انسانی باشد که متأسفانه در آخرین مورد آن در زلزله سال ۱۳۹۱ ورزقان شاهد وقوع آن بودیم. علاوه بر زلزله که در زمره حوادث طبیعی قرار می گیرد. باید به حوادث غیر طبیعی اشاره کرد که در راس آنها حوادث رانندگی و جاده ای به چشم می خورد. چراکه مرگ ناشی از جراحات رانندگی، بالاترین میزان مرگ و میر ناشی از جراحات غیر عمدی را در دنیا به خود اختصاص داده است و در مورد حوادث جاده ای ایران هرچند تنها یک درصد خودروهای جهان در کشور ما وجود دارند، با این حال، با آمار ۳۰ در صد هزار مورد مرگ جز کشورهای صدرنشین دنیاست و بالاترین مقام را در سرتاسر دنیا دارد. (۷)

وقتی سالانه ۱۷ هزار تصادف در کشور رخ می دهد، ۱۰ تا ۱۵ برابر این تعداد را مجروحان و مصدومان گروه سنی ۱۵ تا ۲۹ ساله که گروه سنی جمعیت فعال کشور هستند را تشکیل می دهند. (۸)

که درصد عظیمی از آنها با معلولیت های ماندگاری تا پایان عمر، مواجه خواهند شد. با توجه به آنکه احتمال رخداد حوادث و صدمات برای هر فردی در طول زندگی خود و اطرافیانش وجود دارد و از طرفی

رسیدن امدادگران بر سر صحنه حادثه ممکن است با تاخیر صورت گیرد، یادگیری کمک‌های اولیه برای تمامی افراد یک ضرورت محسوب می‌گردد. چرا که ارائه به موقع کمک‌های اولیه، می‌تواند بین ۱۵ تا ۱۸ درصد از مرگ ناشی از سوانح بکاهد. برخی از تجربه‌ها نشانگر ۲۵ تا ۵۰ درصد پیشگیری از مرگ در صورت ارائه به موقع کمک‌های اولیه هستند. (۹)

برای کمک‌های اولیه تعاریف زیادی ارائه شده است ولی در اغلب منابع کمک‌های اولیه به عنوان کاربرد ماهرانه اصول پذیرفته شده درمانی به هنگام وقوع یک سانحه یا بدحال شدن ناگهانی، در حداقل زمان ممکن توسط افراد غیرمرتبط با درمان، با استفاده از امکانات در دسترس، جهت کم کردن وخامت درد مصدومین و جلوگیری از مرگ آنها، تا رسیدن کمک‌های آموزشی و یا انتقال به بیمارستان یاد می‌گردد. (۱۰ و ۱۱)

این کمک‌ها تنها در ارتباط با آسیب‌های جسمانی یا بیماری نیست بلکه مراقبت‌های نخستین را که شامل حمایت‌های روان‌شناسی برای افراد مبتلا به ناراحتی‌های ناشی از تجربه یا شاهد یک رویداد آسیب‌زا است، را، در بر می‌گیرد. (۱۲)

نتایج یک پژوهش نشان می‌دهد که فراوانی کمک‌های اولیه ارائه شده توسط افراد عادی در حوادث ترومایی در سراسر جهان از ۱/۷ تا ۵۶ درصد می‌باشد و از طرفی در حوادث ترومایی، کمک اولیه نادرست توسط افراد ارائه شده در سر صحنه، ۸۳،۷ درصد ارائه شده است (۱۳). نتایج یک مطالعه در سال ۲۰۱۳ در ایالات متحده نیز نشان داد که تنها ۲۰ درصد از شرکت‌کنندگان در پژوهش

اطلاعاتی درباره CPR^۱ دارند، با این وجود، ۷۵ درصد آنها، تمایل بالایی برای یادگیری آن را دارند. (۱۴). همچنین نتایج تحقیقی مشابه که در سال ۲۰۱۱ میلادی در بلژیک انجام یافته بود گویای آن است که تنها ۳۹ درصد از شرکت‌کنندگان در پژوهش، در مواجهه با تروماهای قلبی شروع به احیای ترومای قلبی می‌نمایند و کمتر از ۵۰ درصد شرکت‌کننده‌ها می‌دانند که نقش دستگاه دفیبریلاتور خودکار خارجی یا AED^۲ چیست (۱۵)

یکی از دیگر از مهارت‌های در ارتباط با مبحث کمک‌های اولیه، احیای قلبی - ریوی می‌باشد. (۱۶ و ۱۷)

احیای قلبی - ریوی جزء عملیات حیاتی در حمایت پایه ای می‌و این قابلیت را دارد که در موارد اورژانسی تهدیدکننده مانند ایست قلبی، غرق شدگی و انسداد راه هوایی که در کمتر از چهار دقیقه می‌تواند سبب مرگ در انسان شود، زندگی انسان‌ها را نجات دهد؛ لذا باید از تاخیر در اجرای آن اجتناب کرد. (۱۸ و ۱۹)

چنانچه عملیات احیای به سرعت انجام شود، در ۴۰ تا ۶۰ درصد از موارد باعث نجات جان انسان‌ها می‌شود (۲۰).

هرلیتز^۳ و همکاران، اشاره دارند که شانس زنده ماندن در افرادی که در محل حادثه مورد احیای

۱ - Cardio Pulmonary Resuscitation (CPR)

۲- Automated External Defibrillator

۳-Herlitz

قلبی قرار گرفته اند دو برابر افرادی است که تحت تأثیر این کمک ها قرار نگرفته اند (۲۱)

در این مورد نیز دانش آموزان حاضر در کشور، کمترین آگاهی را در مورد خصوصیات درد قلبی دارند (۲۲) و بروز بالای حملات قلبی در جامعه فعلی ایران، لزوم توجه بیشتر به آموزش های مربوطه را تأکید می کند (۲۳)

با توجه به این حقایق، آموزش و یادگیری کمک های اولیه، در جهت توانمندسازی دانش، نگرش و مهارت حاضرین در صحنه های حوادث و تصادفات در هر مقطع سنی، بیش از پیش احساس می گردد. سازمان جهانی صلیب سرخ و هلال احمر، آموزش کمک های اولیه را مشتمل بر برنامه ای می داند، برای ارائه دانش و مهارت در طی روش ها و تکنیک و بر پایه تجهیزات ناچیز و در بعضی موارد بدون نیاز به تجهیزات انجام می گردد و می توان آن را به عموم مردم آموزش داد. تا به واسطه آنها بتوان نسبت به نجات جان مصدوم تا رسیدن نیروهای امدادی و انتقال او به مراکز درمانی اقدام کرد. (۲۴).

به علاوه کودکان و نوجوانان نیز همپای بزرگسالان بایستی در معرض آموزش های یاد شده قرار گیرند چراکه حوادث در میان کودکان و نوجوانان بسیار متداول بوده و و مهم ترین عامل مرگ در کودکان در این دوره سنی، محسوب می گردد و از طرفی بدون آموزش مناسب کمک های اولیه، در بسیاری از مواقع، انجام کمک های اولیه خودسرانه می تواند بسیار مضر باشد (۲۵).

همچنین می توان گفت که یادگیری کمک های اولیه توسط کودکان و نوجوانان گذشته از آنکه سبب توانمند سازی کودکان در برخورد با تروماهای خطرناک می شود باعث می شود که این آموزش ها و مهارت ها به داخل خانواده های کودکان راه یافته و والدین نیز در کنار آگاهی سازی توسط فرزندان خود، انگیزه بالایی برای یادگیری این مهارت ها از خود نشان خواهند داد (۲۶).

اهمیت آموزش کمک های اولیه در میان تمامی گروه های سنی و بالاخص در میان کودکان و نوجوانان در بسیاری از تحقیق های پژوهشگران، بازتاب فراوانی داشته است. انگلند^۱ و همکاران (۲۰۰۲) برای ترویج کمک های اولیه در بین دانش آموزان دبیرستانی، برنامه ای با عنوان "اقدامی انجام بدهید" را در مدارس نروژ اجرا کرده بودند که برای تحقق آن از کتاب، راهنمای معلم و ویدئو بود که اجرای آن اثر مثبتی بر روی دانش و مهارت و خودکارآمدی نسبت به کمک های اولیه در اذهان دانش آموزان داشت (۲۷).

خاتمی و همکاران الف، (۱۳۸۹)، در پژوهشی که برای بررسی دانش گروه های داوطلب کانون های دانشجویی درباره روش انجام کمک های اولیه و نگرش به راهکارهای آموزش همگانی آن صورت گرفت نشان دادند که به رغم آنکه حدود ۷۰ درصد از داوطلبان، در این زمینه آموزش قبلی داشته اند دانش آنها تنها ۱۵ درصد آنان در سطح قابل قبولی بود و از این رو لزوم توجه به محتوا و روش

آموزشی ارائه شده و همچنین بازآموزی ها آشکار می گردد (۹).

خاتمی و همکاران ب (۱۳۸۹) در پژوهشی که به ارزیابی آموزش کمک‌های اولیه به داوطلبان کانون‌های دانش آموزی جمعیت هلال‌احمر جمهوری اسلامی ایران پرداخته بود تدوین برنامه‌های درسی در مدارس برای ارایه آموزش کمک‌های اولیه در مدارس و گنجاندن آموزش کمک‌های اولیه در قالب واحدهای درسی را یکی از راهکارهای آموزش کمک‌های اولیه در مدارس می داند که مورد موافقت ۸۰ درصد دانش آموزان نیز می باشد چرا که علی رغم آنکه دو سوم آنها در این مورد آموزش دیده بودند ولی دانش آنها تنها در ۱۱ درصد موارد در حد مطلوب می باشد. وی از تجربه سایر کشورها در آموزش کمک‌های اولیه به عنوان واحد درسی در مدارس و دانشگاه ها نام می برد و اشاره می کند که آموزش کمک‌های اولیه منجر به افزایش اعتماد به نفس برای مقابله با صحنه‌های اورژانسی در این افراد می گردد (۲۲).

ناصری جهرمی و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهشی که به بررسی تطبیقی برنامه‌های درسی کشورهای ایران، آمریکا، انگلستان، روسیه و استرالیا، پرداخته بودند به این نتیجه رسیدند که در تمامی کشورهای مورد بررسی آشنایی با حوادث و کمک‌های اولیه به عنوان یک عنصر اساسی در برنامه‌های درسی مدارس مورد استفاده قرار گرفته شده بود (۲۸).

بوک^۱ و همکاران (۲۰۱۵)، در پژوهشی که به دنبال یافتن راهبردهای آموزشی برای تلفیق کمک‌های اولیه در برنامه‌های دوره‌های تحصیلی مدارس بلژیک بودند به فراتحلیلی برای بررسی مطالعات انجام یافته در این مورد پرداختند و ضمن دسته بندی مولفه‌های اساسی، به این نتیجه رسید که علی رغم آنکه ۸۸-۹۹ درصد از کودکان و نوجوانان علاقه مند به یادگیری کمک‌های اولیه هستند و ۹۸ درصد از والدین آموزش کمک‌های اولیه را یک ضرورت برای کودکان می دانند با این حال به دلیل فقدان یک راهبرد آموزشی مناسب و نبود اهداف مشخص، در حال حاضر تنها در ۱۹ درصد از برنامه‌های درسی کشورهای اروپایی، برنامه آموزش کمک‌های اولیه وجود دارد، چراکه تا زمانی که برنامه آموزش کمک‌های اولیه در برنامه‌های درسی به صورت اجباری وجود نداشته باشد، تحقق آن با مشکل مواجه می شود از این رو جمعیت صلیب سرخ بلژیک می تواند با همکاری نهادهای آموزشی نسبت به تدوین راهبردهای آموزشی برای هر گروه سنی اقدام نماید، او همچنین یک مطالعه آزمایشی را بر روی کودکان و نوجوانان و جوانان از لحاظ تماس با اورژانس، خفگی، شرایط ریکاوری، مسمومیت و احیای قلبی را بر روی شش گروه از دانش آموزان در گروه‌های سنی ۵ الی ۶ سال و ۹ الی ۱۰ سال و ۱۵ الی ۱۶ سال انجام داد که نتایج گویای تأثیر شگفت انگیز آموزش بر آموزش کمک‌های اولیه بود. (۲۹)

۱- Buck

در حال حاضر به دلیل فضای متمرکز نظام آموزشی و اینکه بیشتر فعالیت‌های یادگیری در چارچوب کتاب‌های درسی صورت می‌گیرد، لذا در شرایط فعلی، مرسوم‌ترین گونه ارائه محتوا در کشور به فراگیران، در قالب کتاب‌های درسی می‌باشد. همچنین به دلیل نبود امکانات کافی و ارتباطات مستحکم نهاد آموزشی با سایر دستگاه‌ها کمتر می‌توان آموزش غیر رسمی را ابزاری برای تحقق محتوا در کشور تصور کرد. واکاوی پژوهش‌های انجام یافته، در داخل کشور، حاکی از خلا تحقیقاتی شدید در زمینه جایگاه آموزش کمک‌های اولیه در کتاب‌های درسی و به خصوص در دوره متوسطه اول و دوم دارد، حال آنکه دانش آموزان در این بازه زمانی در حد اعلا ی یادگیری قرار دارند و مستعد ایفای نقش‌های مفید اجتماعی و شرکت در زندگی گروهی قرار دارند (۳۰)

از این رو این شائبه به ذهن خطور می‌کند که آیا در مواجهه با موارد اشاره شده، با نوعی برنامه درسی پوچ آشکار سرو کار داریم؟ این در شرایطی است که تعمق در اهداف دوره متوسطه اول و دوم (۳۰) و اشاره صریح آشنایی با کمک‌های اولیه و استفاده از آنها در موقع لزوم، نشان از توجه اسناد بالادستی به این مهارت‌ها دارد و لذا بایستی براساس ارتباط و همبستگی میان عناصر برنامه درسی و از جمله اهداف و محتوا، در محتوای آموزشی که بارزترین جلوه آن در کتاب‌های درسی نمود می‌یابد، بایستی شاهد حضور مولفه‌ها و شاخص‌های کمک‌های

اولیه در کتاب‌های درسی بود. از این رو می‌توان مدعی شد که نتایج تحقیقات در پیش رو از این قابلیت برخوردار است که منجر به بازنگری در برنامه‌های درسی دوره متوسطه اول شده و از طرفی راهنمایی برای متخصصان و برنامه‌ریزان و مولفان کتب درسی جدید التالیف دوره متوسطه دوم باشد تا در محتوای کتب مربوطه به تقویت جایگاه آموزش کمک‌های اولیه همت گمارند.

در نتیجه سوال اصلی پژوهش حاضر بر این موضوع تاکید دارد که میزان توجه به شاخص‌های کمک‌های اولیه در کتاب‌های درسی دوره متوسطه اول و دوره متوسطه دوم به چه صورتی می‌باشد؟

روش

پژوهش حاضر از منظر توجه به مؤلفه‌های آموزش کمک‌های اولیه یک پژوهش توصیفی و به لحاظ هدف در زمره پژوهش‌های کاربردی می‌باشد. روش مورد استفاده در این پژوهش، تحلیل محتوا^۲ از نوع کمی است. تحلیل محتوا از جمله فنونی است که عموماً برای تحلیل منابع مکتوب از قبیل کتاب‌ها، تارنماها، نقاشی‌ها و منابع حقوقی به کار می‌رود (۳۱)

تحلیل محتوا اغلب مستلزم انجام مراحل زیر است:
۱- مرحله قبل از تحلیل (آماده‌سازی و سازمان‌دهی)

۲- بررسی مواد (پیام)

۳- پردازش نتایج (تحلیل) (۳۲)

در راستای مراحل یاد شده، پژوهش فوق، در سه مرحله اجرا شده است: در مرحله اول، مولفه ها یا شاخص ها با مطالعه در ادبیات نظری بحث و دیدگاه صاحب نظران برای هر کدام استخراج شد. منجر به تهیه فهرست واریسی یا چک لیست تحلیل گشت. (جدول ۱)

واحد تحلیل این پژوهش صفحات کتاب درسی بود که مشتمل بر متن، پرسش ها، تمرین ها و فعالیت ها، نمودارها و تصاویر می باشد که مضمون های مرتبط به موضوع های مورد بحث، در آنها وجود دارد. انتخاب سیستم شمارش می تواند براساس فراوانی، حضور یا عدم حضور، وزن دهی یا شدت، تعیین گردد که در پژوهش حاضر سیستم شمارش به صورت حضور یا عدم حضور مضمون ها در هریک از صفحات کتاب های نمونه آماری می باشد. در این حالت، برخلاف شیوه های معمول فراوانی، حضور یا عدم حضور آن مقوله مد نظر می باشد نه تعداد حضور و تکرار یک مورد نشانه (۳۳)

به این ترتیب، در این پژوهش نیز چگونگی شمارش بر مبنای حضور مقوله مورد نظر در هر یک از صفحات کتاب، به صورت متن، پرسش و ... می باشد. در مرحله دوم برای کتاب های مورد مطالعه جدولی ترسیم و فراوانی صفحات بر حسب مولفه ها تعیین شد. در مرحله سوم فراوانی میزان توجه هریک از کتاب های درسی به مولفه های اشاره شده نخست با اتکا به آمار توصیفی حاصل شد سپس برای تعیین بار اطلاعاتی و ضریب اهمیت هریک از مولفه ها از روش آنتروپی شانون استفاده گردید.

جامعه آماری این پژوهش شامل ۲۰۰ جلد کتاب درسی می باشد که در بردارنده همه کتاب های درسی دوره متوسطه اول، مشتمل بر ۴۴ جلد کتاب درسی دوره متوسطه اول، ۲۵ جلد کتاب های دروس عمومی - الزامی دوره متوسطه دوم و ۱۴۱ جلد کتاب های رشته های فنی و حرفه ای در رشته های برق الکترونیک، عمران، صنایع شیمیایی، مکانیک خودرو، تربیت بدنی، کشاورزی، مدیریت خانواده و نقشه کشی معماری در سال تحصیلی ۱۳۹۴-۱۳۹۵ می باشد که توسط دفتر برنامه ریزی و تالیف کتاب های درسی، تالیف و چاپ شده و در مدارس تدریس شده است. نمونه آماری این پژوهش نیز شامل ۳۳ جلد کتاب درسی بود. با توجه به ماهیت موضوع پژوهش و نیز براساس جهت گیری های غالب در هر دسته از عناوین کتاب های درسی دوره متوسطه اول، چهار عنوان مطالعات اجتماعی، کار و فناوری، علوم تجربی و تفکر و سبک زندگی و آمادگی دفاعی در سه پایه هفتم، هشتم و نهم در نظر گرفته شد که درس آمادگی دفاعی تنها در پایه نهم ارائه می شود و در مجموع ۱۳ جلد کتاب دوره متوسطه اول به عنوان نمونه در نظر گرفته شد، در دوره متوسطه دوم نیز ۳ جلد کتاب علوم زیستی و بهداشت، آمادگی دفاعی و مطالعات اجتماعی در بخش اول به عنوان نمونه در نظر گرفته شدند همچنین با توجه به ضرورت آمادگی در هنرجویان شاخه فنی و حرفه ای برای برخورد با حوادث در محیط کار، ۱۷ جلد از کتاب های درسی رشته ها و گرایش های مختلف به نمونه آماری مربوطه افزوده شد. قابل ذکر است که در شاخه کاردانش به دلیل

آذربایجان شرقی قرار گرفت و از آنان خواسته شد تا شاخص ها و مقوله‌های مفهومی چک لیست را به لحاظ درجه تناسب با مولفه‌های آموزش کمک‌های اولیه، در طیفی از ۱ تا ۱۰ ارزش گذاری کنند که ماحصل آن، تایید شاخص ها و مقولات بود و میانگین نمره ارزیابان برای این ابزار ۸/۷۰ از ۱۰ بود. در واقع از دید آنان، محورها و مولفه‌های مفهومی استخراجی روایت مناسبی از مقوله‌های مورد بررسی بوده است. و در نهایت پس از اخذ نظرات آنها تجدید نظرهایی به عمل آمد و فهرست نهایی آن تنظیم شد و مجددا در اختیار کارشناسان قرار گرفت در حالت دوم، میانگین نمرات ارزیابان، ۹/۴۵ از ۱۰ بود که نشان از روایی بالای چک لیست دارد.

برای سنجش پایایی ابزار تحقیق، از روش ویلیام اسکات^۲، استفاده شد. (۳۵) چراکه این فرمول تخمین محتاطانه تری از پایایی را ارائه می دهد و از طرفی تعداد زیر مقوله ها را در محاسبه ضریب به کار می گیرد (۵)، به منظور سنجش پایایی، ده درصد از کل محتوای کتاب‌های مورد بررسی، به روش تصادفی نمونه گیری و در زمینه تحلیل مفاهیم در معرض کدگذاری مجدد پژوهش گردوم، قرار گرفت. پژوهش گر دوم قبل از کدگذاری آموزش داده شد و نظریه‌های مورد استفاده در پژوهش و تعاریف دقیق مقوله ها برای او تشریح شد. جدول مربوط به شاخص ها و طبقه بندی آنها نیز در حین رمزگذاری در اختیار او قرار داده شد تا محتوای

تاکید بر استانداردها و نیز سرفصل‌های مشترک با سازمان‌های، آموزش فنی و حرفه ای و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی جز جامعه آماری در نظر گرفته نشدند.، در این تحقیق کتاب هایی جز نمونه آماری محسوب می شوند که قابلیت تحلیل و بررسی مفاهیم اجتماعی و فرهنگی را دارا بودند. در واقع انتخاب اسناد این پژوهش، در زمره شیوه‌های غیراحتمالی و به روشی هدفمند یا قضاوتی^۱، و به سبک حضور و غیاب (غربال گری) بود. نمونه گیری هدفمند، محقق را به اتخاذ تصمیم درباره اینکه چه واحدهایی برای گنجاندن در نمونه مناسب است و می دارد. (۳۴)

یعنی کتاب هایی که بیشتر انتظار می رود مفهوم آموزش کمک‌های اولیه را پوشش دهند انتخاب شده و سایر کتاب ها از محدوده نمونه آماری مورد نظر حذف شدند. که این مهم با تعمق و مطالعه در اهداف مصوب هریک از نمونه‌های یاد شده براساس اسناد و مصوبات وزارت آموزش و پرورش و نظرات صاحب نظران برنامه ریزی درسی، حاصل گردید

ابزار گرد آوری داده ها، چک لیست تحلیل محتوا بود که از ۲۱ مولفه تشکیل یافته بود که از طریق مطالعه ادبیات تحقیق و مطالعات داخلی و خارجی تدوین گشت. برای صحت روایی ابزار، چک لیست تهیه شده در اختیار هفت تن از اساتید گروه علوم پزشکی دانشگاه آزاد اسلامی تبریز و موسسه آموزشی علمی - کاربردی هلال‌احمر استان

مرحله دوم: بار اطلاعاتی هر مقوله را محاسبه کرده و در ستون‌های مربوطه قرار می‌دهیم و برای این منظور از فرمول شماره ۲ استفاده می‌شود

$$= K \sum_{i=1}^m |p_{ij} \ln p_{ij}| \quad (j=1,2,\dots,n) \quad k = E_j$$

$$\frac{1}{\ln m} : \text{فرمول شماره ۲}$$

در این فرمول:

E= بار اطلاعاتی مقوله

P=هنجار شده ماتریس

Ln=لگاریتم نیری

مرحله سوم: با استفاده از بار اطلاعاتی مقوله‌ها

(j=1,2,...,n) ضریب اهمیت هر یک از مقوله‌ها

محاسبه شده و هر مقوله‌ای که دارای بار اطلاعاتی

بیشتری باشد از درجه اهمیت (Wj) بیشتری

برخوردار است. برای محاسبه ضریب اهمیت از

رابطه زیر استفاده می‌گردد $W_j = \frac{E_j}{\sum_{j=1}^n E_j}$: فرمول

شماره ۳

در این فرمول:

Wj=درجه اهمیت

باراطلاعاتی هر مقوله=Ej

کتاب‌های درسی را از طریق آن کدگذاری کند. سپس با محاسبه درصد توافق مورد انتظار، درصد توافق مشاهده شده بین دوکدگذار، ضریب قابلیت اعتماد با بهره‌گیری از فرمول اسکات، محاسبه شد. که در نهایت ضریب پایایی برابر ۸۰ محاسبه گردید. گرچه میزان ضریب پایایی بستگی به نوع تحقیق دارد ولی در تجزیه و تحلیل محتوا باید از ۷۰درصد بزرگ تر باشد (۵۲). از طرفی با عنایت به اینکه دلاور (۳۶) مقدار قابل قبول پایایی را ۶۰ درصد معرفی کرده است. به همین خاطر چک لیست از پایایی مناسب برخوردار است. برای تجزیه و تحلیل پژوهش حاضر از دو روش آمار توصیفی و روش آنتروپی شانون استفاده گردید. بسیاری از صاحب-نظران عقیده دارند که با استفاده از روش آنتروپی شانون تحلیل داده‌ها، بسیار قوی‌تر و معتبرتر انجام خواهد شد (۳۷).

جهت نیل به این هدف، مراحل زیر انجام یافت:

مرحله اول: ماتریس فراوانی‌های بهنجار شده،

براساس فرمول شماره ۱ به دست می‌آید:

$$P_{ij} = \frac{F_{ij}}{\sum_{i=1}^m F_{ij}} : \text{فرمول شماره ۱}$$

در این فرمول:

P=هنجار شده ماتریس فراوانی

F=فراوانی مقوله

i=شماره پاسخ‌گو

j=شماره مقوله

m=تعداد پاسخگو

n=تعداد مقوله

جدول ۱- چک لیست تحلیل محتوای محقق ساخته برای بررسی مولفه‌های آموزش کمک‌های اولیه در کتاب‌های درسی همرا با منابع آنها

شماره شاخص	شاخص‌های کمک‌های اولیه در کتاب‌های درسی	منابع
۱	بررسی و کنترل علائم حیاتی نظیر (ABC ^۱) و دمای بدن	باک و همکاران (۲۰۱۵)، استجایی و توفیقی (۲۰۱۴)، خانیکی و همکاران (۲۰۱۳)، انگلند و همکاران (۲۰۰۲)،
۲	احیای قلبی - ریوی (CPR ^۲)،	استجایی و توفیقی (۲۰۱۴)، تانویک و همکاران (۲۰۱۲)
۳	اختلالات دستگاه تنفسی و انسداد راه‌های هوایی	استجایی و توفیقی (۲۰۱۴)، استروبان و همکاران (۲۰۱۴)، خانیکی و همکاران (۲۰۱۳)، خاتمی و همکاران (۲۰۱۰)، انگلند و همکاران (۲۰۰۲)
۴	تنفس مصنوعی	باک و همکاران (۲۰۱۵)، استجایی و توفیقی (۲۰۱۴)، استروبان و همکاران (۲۰۱۴)، خاتمی و همکاران (۲۰۱۰)
۵	اختلالات دستگاه گردش خون	باک و همکاران (۲۰۱۵)، خانیکی و همکاران (۲۰۱۳)، تانویک و همکاران (۲۰۱۲)
۶	شوک.	استجایی و توفیقی (۲۰۱۴)، خاتمی و همکاران (۲۰۱۰)، انباری و همکاران (۲۰۰۶)،
۷	خونریزی	باک و همکاران (۲۰۱۵)، استجایی و توفیقی (۲۰۱۴)،
۸	شکستگی و در رفتگی و انواع آتل بندی	استجایی و توفیقی (۲۰۱۴)، تانویک و همکاران (۲۰۱۲)، استروبان و همکاران (۲۰۱۴)
۹	زخم	استروبان و همکاران (۲۰۱۴)، استجایی و توفیقی (۲۰۱۴)، انگلند و همکاران (۲۰۰۲)،
۱۰	پانسمان، بانداژ و بخیه	استجایی و توفیقی (۲۰۱۴)، خاتمی و همکاران (۲۰۱۰)، انگلند و همکاران (۲۰۰۲)،
۱۱	سوختگی	باک و همکاران (۲۰۱۵)، انگلند و همکاران (۲۰۰۲)،
۱۲	برق گرفتگی	باک و همکاران (۲۰۱۵)، استجایی و توفیقی (۲۰۱۴)،
۱۳	خفگی و غرق شدگی	استجایی و توفیقی (۲۰۱۴)، خاتمی و همکاران (۲۰۱۰)
۱۴	مسمومیت	باک و همکاران (۲۰۱۵)، انگلند و همکاران (۲۰۰۲)،
۱۵	گزیدگی و نیش زدگی	استجایی و توفیقی (۲۰۱۴)، تانویک و همکاران (۲۰۱۲)
۱۶	گرم‌زدگی و سرمازدگی	استروبان و همکاران (۲۰۱۴)، انگلند و همکاران (۲۰۰۲)،
۱۷	حوادث چشمی	استجایی و توفیقی (۲۰۱۴)، تانویک و همکاران (۲۰۱۲)
۱۸	حمل صحیح بیمار به بیمارستان	استجایی و توفیقی (۲۰۱۴)، خانیکی و همکاران (۲۰۱۳)، خاتمی و همکاران (۲۰۱۰)، انباری و همکاران (۲۰۰۶)، انگلند و همکاران (۲۰۰۲)،
۱۹	حمایت‌های روانی در حوادث	باک و همکاران (۲۰۱۵)، استروبان و همکاران (۲۰۱۴)، تانویک و همکاران (۲۰۱۲)، انباری و همکاران (۲۰۰۶)،
۲۰	تماس با شماره اورژانس و آتش نشانی و ندای هلال	استجایی و توفیقی (۲۰۱۴)، استروبان و همکاران (۲۰۱۴)، خانیکی و همکاران (۲۰۱۳)،
۲۱	ارزیابی بیمار و کنترل صحنه،	استجایی و توفیقی (۲۰۱۴)، استروبان و همکاران (۲۰۱۴)، خاتمی و همکاران (۲۰۱۰)

۱- Air way, Brithing & Circulation

۲ - Cardio Pulmonary Ressuiation (CPR)

تماس با شماره اورژانس و آتش نشانی و ندای هلال، ارزیابی بیمار و کنترل صحنه، اشاره شده است. که در این بین حمایت‌های روانی از بیمار بیشترین سهم را دارد. از طرفی به رغم فراوانی محدود هفت مولفه در کتاب‌های عمومی - الزامی دوره متوسطه دوم، بار اطلاعاتی و ضریب اهمیت تمامی مولفه‌های کمک‌های اولیه در کتاب‌های عمومی - الزامی دوره متوسطه دوم برابر صفر می‌باشد.

جدول ۴ نیز توزیع فراوانی مفاهیم مربوط به آموزش کمک‌های اولیه در کتاب‌های فنی حرفه ای دوره متوسطه دوم را نشان می‌دهد. در این دسته بندی تنها کتابی که به آموزش کمک‌های اولیه پرداخته است کتاب ایمنی و کمک‌های نخستین می‌باشد که در رشته‌های کودکیاری، تربیت بدنی و مدیریت خانواده مورد تدریس و آموزش قرار می‌گیرد. چنانچه نتایج جدول نیز نشان می‌دهد در بین مولفه‌های چک لیست تحلیل محتوا به جز مولفه برق گرفتگی به تمامی مولفه‌های یاد شده اشاره شده است. در این جدول نیز به رغم فراوانی مناسب مولفه کمک‌های اولیه در تنها کتاب مورد نظر بار اطلاعاتی و ضریب اهمیت مولفه‌های کمک‌های اولیه در کتاب‌های فنی حرفه ای دوره متوسطه دوم برابر صفر می‌باشد.

بحث

پژوهش فوق با هدف تحلیل محتوای کتاب‌های درسی دوره متوسطه اول و دوم از لحاظ پرداختن به مولفه‌های آموزش کمک‌های اولیه به انجام رسیده بود. نتایج تحلیل نشان داد که در دوره متوسطه اول

که تنها کتابی که در آن به آموزش کمک‌های اولیه اشاره شده است کتاب آمادگی دفاعی است که تنها در حد دو صفحه و به محورهای غیر عملیاتی پرداخته است. گذشته از این مقادیر بار اطلاعاتی و ضریب اهمیت مولفه‌های یاد شده برابر صفر می‌باشد. و این همانا به تفاوت مدل‌های جبرانی و غیرجبرانی برمی‌گردد. روش توزیع فراوانی برای تحلیل محتوا از نوع غیر جبرانی است که با توجه به درصد فراوانی‌ها تحلیل می‌شود و به ارتباط بین پایه‌های تحصیلی توجهی نمی‌شود و در برابر روش آنتروپی شانون از نوع جبرانی است که در تحلیل و پردازش اطلاعات هم به کتاب‌ها و هم به پایه‌های تحصیلی عنایت دارد. به همین دلیل بار اطلاعاتی و ضریب اهمیت مقیاسی است که جایگاه مولفه‌های اشاره شده را در کتاب‌های پایه‌های مختلف نشان می‌دهد و یادآور اصل مداومت یا استمرار عمودی در سازماندهی محتواست. مداومت تکرار عناصر اصلی برنامه درسی از لحاظ عمودی است. (۳۸)

براساس اصل مداومت، اگر کتاب‌های درسی در صدد انتقال مولفه‌های کمک‌های اولیه به دانش‌آموزان می‌باشد، باید مولفه‌های مربوط در طی پایه‌های تحصیلی تکرار شود اما بار اطلاعاتی و ضریب اهمیت بسیار پایین مولفه نهادینه نشان می‌دهد که اصل مداومت برای این مولفه در محتوای کتاب‌های یاد شده رعایت نشده است. براین اساس می‌توان استنباط کرد که چینش توزیع فراوانی مولفه نهادینه شده تصادفی بوده و این امر زمانی پررنگ‌تر می‌شود که برمبنای تحول شناختی و ذهنی دانش‌آموزان، باید

بر میزان تکرار و عمق مولفه در طول پایه‌ها اضافه شود. از طرفی دانش آموزان در آغاز دوران نوجوانی قرار دارند و بایستی تجربیات یادگیری برای آنها به گونه ای انتخاب شود که مرتبط با نیازهای مهم اجتماعی باشد تا فراگیران به خوبی بتوانند در حل مسائل اجتماعی از آنها بهره گیرند. (۳۹)

از طرفی با توجه به تاکیدات اسناد بالادستی از جمله سند تحول بنیادین و برنامه درسی ملی در حوزه سلامت و تربیت بدنی و انتظاراتی که از کتاب‌های پایه‌های هفتم، هشتم و نهم می رود شایسته است که تنها به گنجانیدن بخشی اندک در صفحات پایانی کتاب آمادگی دفاعی اکتفا نشده و حضور پررنگ این آموزش‌ها در حوزه‌های دیگر از جمله علوم تجربی و یا حتی اختصاص کتابی مستقل به آموزش کمک‌های اولیه اقدام گردد.

در دوره متوسطه دوم نیز، با توجه به ورود نوجوانان و جوانان به دنیای بزرگسالی بازهم، سنگینی بار آموزش کمک‌های اولیه بر دوش درس آمادگی دفاعی افتاده است و هرچند محورهای موضوعات و تعداد صفحات نسبت به دوره متوسطه اول اندکی بیشتر است اما با توجه به تعداد ساعات بسیار کم درس آمادگی دفاعی و نیز گرایش غالب این درس به سمت آموزش نظامی، به نظر می رسد که مبحث آموزش کمک‌های اولیه بازهم به حاشیه کشیده می شود. از طرفی بار اطلاعاتی و ضریب اهمیت ناچیز مولفه‌های کمک‌های اولیه در کتابهای دسته یادشده نشان از نوعی اشفته‌گی در پرداختن به مطالب یاد شده در کل کتاب‌های درسی می‌باشد و بی گمان

اثربخشی خود را در همان کتاب آمادگی دفاعی خشی می سازد. از این رو جا دارد در تدوین کتاب‌های جدید التالیف دوره متوسطه دوم، اهتمام بسیار جدی نسبت به اختصاص درسی مستقل به نام آموزش کمک‌های اولیه و یا لاقلاً حضور پررنگ تر آن در کتاب‌های عمومی انجام گیرد.

در شاخه فنی و حرفه ای نیز، علی رغم انتظاراتی که از دانش آموزان برای ورود به بازار کار و آماده شدن برای ایفای نقش‌های بزرگسالی می رود (۳۸). بازهم مشاهده شد که در اغلب کتاب‌های رشته‌های یادشده، اثری از این آموزش‌ها وجود نداشت و تنها در کتاب ایمنی و کمک‌های نخستین که تنها در رشته‌های کودکیاری، تربیت بدنی و مدیریت خانواده، مورد تدریس قرار می گیرد به این امر به طور جامع پرداخته شده است که با توجه به تعداد آنکه هنرجویان این رشته‌ها در سراسر کشور از تراکم بالایی برخوردار نیست و ضمناً دو رشته کودکیاری و مدیریت خانواده مختص دختران می‌باشد، می توان از محتوای کتاب یاد شده در سایر گرایش‌ها نیز بهره برد. علاوه براین بار اطلاعاتی و ضریب اهمیت مولفه‌های کمک‌های اولیه در کتاب‌های یاد شده گویای همان ناهمگونی در پرداختن به مولفه‌های یاد شده خواهد بود و چنانچه اشاره شد بی توجهی به اصل مداومت و تکرار سبب عقیم ماندن اهداف برنامه درسی در رشد آگاهی و نگرش دانش آموزان نسبت به مقوله کمک‌های اولیه خواهد شد.

نتیجه‌گیری

مستقیم به مقوله آموزش کمک‌های اولیه در مدارس، می‌توان در کتاب‌های درسی به مهارت‌های نرم که لازمه ایفای نقش تأثیرگذار در سر سوانح می‌باشد مبادرت کرد. به عنوان مثال، با توجه به وجود ظرفیت خلاق در کودکان و آموزش‌پذیر بودن آن و اهتمام آموزش و پرورش برای پرورش خلاقیت در آنان و از طرفی چنان‌چه اشاره شد یکی از مهارت‌های هر امدادگر، داشتن قدرت خلاقیت می‌باشد (۱۰). لذا برنامه درسی با رویکرد خلاقانه تأثیرات ضمنی مثبت خود را بر روی کودکان در مواجهه با سوانح خواهد گذارد.

برای عملی کردن تحقق آموزش مهارت کمک‌های اولیه در مدارس می‌توان، با همکاری متخصصان برنامه ریزان درسی و کارشناسان جمعیت هلال‌احمر جمهوری اسلامی ایران، دست به طراحی برنامه درسی کمک‌های اولیه در دوره‌های مختلف تحصیلی زد که در این بین می‌توان از الگوی کلاین برای مشخص کردن تمام عناصر برنامه درسی بهره برد، تا بتوان با دیدی کلی تمامی عناصر هدف، محتوا، سازماندهی، فعالیت‌های، یاددهی - یادگیری، گروه بندی، منابع یادگیری، زمان، فضا، ارزشیابی و .. را مشخص و ارتباطات میان آنها را تعیین کرد. که برای تحقق امر یاد شده لزوم توجه به الگوی برنامه درسی کشورهای موفق در این امر، ضروری به نظر می‌رسد. در کنار این مساله، با توجه به ناآشنایی بخش اعظم معلمان با اصول کمک‌های اولیه و به روز نبودن دانش آنها در مبحث کمک‌های اولیه علاوه بر برگزاری آموزش‌های ضمن خدمت

به طور کلی، نتایج پژوهش، نشان داد که علی‌رغم تاکید اسناد بالادستی و درج آشنایی و به کارگیری کمک‌های اولیه (۴۱)، ارتباط بسیار ضعیفی بین اهداف با محتوای کتاب‌های درسی مشاهده شد و شاید به این نگرش نادرست برمی‌گردد که هنگامی که صحبت از آموزش کمک‌های اولیه به میان می‌آید، تمامی توجه‌ها متوجه دوره‌هایی می‌گردد که در قالب برنامه درسی غیر رسمی و تشکل‌های دانش‌آموزی پیش‌بینی شده است و یا در دوران بزرگسالی و به شکل دوره‌های غیر رسمی و ضمن خدمت تحقق می‌یابد که به جهت کوتاهی دوره‌ها، نبود تجهیزات کافی و انگیزه کافی در بزرگسالان، غالباً به بوته فراموشی سپرده می‌شود، در حالی که آموزش این دوره‌ها و مهارت‌ها از دوران کودکی و نوجوانی و استمرار آن در دوره‌های بزرگسالی و دوام و کارایی آنها را افزون‌تر خواهد ساخت (۲۷). از طرفی با توجه به اینکه محتوای آموزشی مربوطه تنها در قالب یک کتاب درسی ارائه می‌گردد. از این رو پیشنهاد می‌گردد، که برای آموزش کمک‌های اولیه در مدارس، از سازماندهی عمودی که به نحوه تنظیم محتوای یک برنامه درسی در سال‌های متوالی می‌پردازد. بهره‌برد نمونه‌هایی از سازماندهی عمودی عبارتند از: ساده به مشکل (عینی به انتزاعی)، کلی به جزئی، جزئی به کلی و شیوه مارییچی. که در آن، مطالب درسی هم متناسب با رشد فکری دانش‌آموزان می‌باشد و در سال‌های متممادی ارائه می‌گردد (۳۹). در کنار پرداختن

برای یادگیری موثر بهره برد. و در پایان می توان اظهار داشت که همسو با اثرات مثبت تمرکز زدایی در تمامی حوزه های آموزشی و برنامه درسی در این حوزه نیز می توان از این اثرات، بهره مند گشت. و در آموزش کمک های اولیه می توان مقتضیات محلی در نظر گرفت. و احتمال آموزش کمک هایی که بیشتر در هر منطقه احساس می گردد در اولویت قرار گیرد.

برای آنها، برای آموزش بهتر این مهارت ها به دانش آموزان، می توان مساعدت مربیان و امدادگران جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران، در کلاس های درس برای تدریس موارد یاد شده بهره برد. تا با ایجاد فضای تعاملی، هم انگیزه و اشتیاق دانش آموزان برای یادگیری بیشتر شود و هم به دلیل فقر امکانات فضاهای آموزشی کشور از تجهیزات و امکانات جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران

References

1. Medicine Cope. The pediatrician's role in disaster preparedness. American academy of aediatics, ۱۹۹۷; ۹۹(۱):۲۲۴-۲۲۸.
2. Khodadadi N, Hosein Babaei Z, Charmi L, Alinia S and etal. Epidmiology of trauma due to driving accidents in Poursina Trauma Research Center in Rasht, Journal of School of Nursing and Midwifery, Guilan Province, ۲۰۱۰; ۲۰(۶۴): ۲۲-۲۶. (In Persian).
3. Vaziri M, Jahani sh. Citizenship Skills Required For Elementary School Students In The City Of Bam, Journal of Educational Innovation, ۲۰۰۶; ۵(۱۷): ۱۸۲-۱۶۴. (In Persian).
4. Khanke hr, hoseyni n, mohammadi ma and etal. The impact of the earthquake education to high school students on preparedness of households in the city of bees in the academic year ۹۰-۱۳۸۹, ۲۰۱۳ emdad & nejat Journal; ۵(۳): ۳۹-۲۷. (In Persian).
5. Anbari M, Nourbala A, Kazem M. Bam Rescue Operations in Disaster Management Assessment, Payesh Journal (Journal of Health Sciences Research Institute SID), ۲۰۰۶; ۶(۱): ۴۴-۳۷. (In Persian).
6. Hodayi A. The need for vulnerability mapping of settlement and population centers against the risk of earthquake, presented at the First Conference on Scientific Research Management and rescue **Esfand** ۱۳۸۱, the Institute of Science - Applied Crescent Society, affiliated to the Red Crescent Society, Tehran. (In Persian).
7. ۷.Akbari M E, Naghavi M, Soori H. Epidemiology of deaths from injuries in the Islamic Republic of Iran. Health Journal, ۲۰۰۶; ۱۲: ۳-۴. (In Persian).
8. **Jamaledini, SH. Available from: <http://www.rcs.ir/fkeyid=&siteid=۱&pageid=۱۹۵&newsview=۸۹۵۲۰>. Accessed April ۴, ۲۰۱۵. (In Persian).**
9. Khatami M, Ziyayi A, Aghamiri S and etal. Knowledge and attitudes of student volunteers of the Red Crescent Society of the Islamic Republic of Iran, concerning first aid and community education strategies it. Quarterly monitoring (Journal of Health Sciences Research Institute SID), ۲۰۱۰; ۹(۲): ۲۱۳-۲۰۵. (In Persian).
10. Estaji Z, Tofigian T. First Aid, Tehran: Jamenegar & Salemi; ۲۰۱۴: ۱۰۲-۱۱۵. (In Persian).
11. American Academy of Pediatrics. Pediatric First Aid for Caregivers and Teachers, Jones and Bartlett Publishers, Boston, ۲۰۱۱.
12. European First Aid Guidelines. Developed on behalf of the European First Aid Manual project by the Belgian Red Cross-Flanders. Resuscitation Journal, ۲۰۰۷; ۷۲(۲): ۲۴۰-۲۵۱.
13. Tannvik TD, Bakke HK, Wisborg T. A systematic literature review on first aid pro-vided by laypeople to trauma victims, Acta Anesthesia Scand Journal, ۲۰۱۲; ۵۶:۱۲۲۲-۱۲۲۷.
14. Urban J, Thode H, Stapleton E, & et al. Current knowledge of and willingness to perform Hands-Only CPR in laypersons.

- Resuscitation Journal, ۲۰۱۳; ۸۴:۱۵۷۴-۱۵۷۸.
۱۵. Driesen A, Nies P. Eerste Hulp. **tijd om uw kennis een tweede adem te geven**. Test Gezond Journal, ۲۰۱۱; ۱۰۶:۱۰-۴۴.
 ۱۶. Salari A, Mohammadnejad E, Vanaki Z, & etal. Survival and outcomes of cardiopulmonary resuscitation. *Irn J Critical Care Nurs Journal*, ۲۰۱۰; ۳(۲): ۴۵-۹. (In Persian).
 ۱۷. Mokhtari Nouri J, Khademolhosseini SM, Karimi Zarch AA, & etal. Effect of basic CPR training course on the knowledge and skills of nurses. *Med J Kousar Journal*, ۲۰۰۶; ۱۲ (۳): ۲۶۳-۲۷۱. (In Persian).
 ۱۸. Mohsen Pour M, Imani Z, Abdol Karim M. Effect of CPR training on the knowledge of nursing staff and team members CPR one of the hospitals in Kerman province. *J Nurs Mid Kerman Journal*, ۲۰۰۹; ۱۸(۱،۲): ۱-۷. (In Persian).
 ۱۹. Moser D, Colema SN. Recommendation for improving cardiopulmonary arrest, training and organization, *J Royal College Physic Journal*, ۱۹۹۲; ۲۱(۳): ۱۷۵-۸۱.
 ۲۰. Khatami M, Ziaei A, Aghamiri S and et al. Assessment of student aid training to volunteers of Red Crescent Society of the Islamic Republic of Iran, *Iranian Journal of Epidemiology*, ۲۰۱۰; ۱(۲): ۱۷-۱۰. (In Persian).
 ۲۱. Herlitz J, Ekstrom L, Wennerblom A & et al. Survival in patients found to have ventricular fibrillation after cardiac arrest witnessed outside hospital, *European Heart journal*, ۱۹۹۴; ۱۵: ۱۶۲۸-۱۶۳۳.
 ۲۲. Gee k. cardiopulmonary resuscitation: basic life support skills, *British Nurs Journal*, ۱۹۹۳; ۲(۱): ۹۷-۹.
 ۲۳. Structure and mission statement of Iranian Red Crescent Society (IRCS). Available at: <http://youth.rcs.ir/> Accessed October ۱۰, ۲۰۰۸.
 ۲۴. www.ifrc.org/Global/Governance/Policies/firstaid-policy-en.pdf
 ۲۵. Frederick, R A, White, D M. Safety and First Aid behavioral intentions of supervised and unsupervised third grade students, *School Health Journal*, ۱۹۸۹; ۵۹: ۱۴۶-۱۴۹.
 ۲۶. Stroobants J, Monsieurs K, Devriendt B & etal. School children as BLS instructors for relatives and friends: impact on attitude towards bystander CPR, *Resuscitation Journal*, ۲۰۱۴; ۸۵: ۱۷۶۹-۱۷۷۴.
 ۲۷. Engeland A, Roysamb E, Smedslund G, & etal. Effects of first-aid training in junior high schools, *Injury Control and Safety Promotion Journal*, ۲۰۰۲; ۹(۲): ۹۹-۱۰۶.
 ۲۸. Naseri Jahromi R, Mazrughi R, Karbasian M & Etal. Civil defense training curriculum: a comparative study of Iran, America, England, Russia and Australia, *Journal of Disaster Management*, ۲۰۱۰; ۷: ۹۶-۸۷. (In Persian)
 ۲۹. Buck, E D, Remoortel H, V, Dieltjens & etal. Evidence-based educational pathway for the integration of first aid training in school curricula, *Resuscitation Journal*, ۲۰۱۰; ۹۴: ۸-۲۲.
 ۳۰. Safi, A. Primary School, the ۱ & ۲ Grades of Secondary School, Tehran: Samt Publication, ۲۰۱۰, ۱۱۹-۱۳۹. (In Persian).
 ۳۱. Eral, b. (۲۰۰۳). *The Practice of Social Research*, ۱۰ edition, wads worth: Thomson learning.
 ۳۲. Sarmad Z, Bazargan A, Hejazi E. *Research Methods in the Behavioral Sciences*, Tehran: Aghah Publication, ۲۰۱۴, ۱۳۰-۱۴۰. (In Persian).
 ۳۳. Amir Atashani Z, Rasuli M. *Content Analysis: With the Approach of Textbooks*, Tehran: Jameshenasan; ۲۰۱۴. (In Persian).
 ۳۴. Mohammadi Mehr, G, R. *Content Analysis Method (Practical Guide to Research)*. Tehran: Danesh Negar. ۲۰۱۰. (In Persian).
 ۳۵. Scott, W. *Theory of Financial Accounting*. (Translation by Ali Parsaeean), Tehran: Terme. ۲۰۱۲. (In Persian).
 ۳۶. Delavar, A. *Theoretical and Practical Research in the Humanities and Social Sciences*, Tehran: Roshd; ۲۰۰۸. (In Persian).
 ۳۷. Azar, A. Expansion and development of Shannon entropy method for data processing in content analysis. *Quarterly journal of human sciences*, Al Zahra University, ۲۰۰۱, ۱۱, ۳۷, ۳۸, ۱۸-۱. (In Persian).
 ۳۸. Maleki H. *An Introduction To Curriculum Planning*, Tehran: Samt Publication; ۲۰۱۲. (In Persian).
 ۳۹. Fathi Vajargaf, Kurosh. *The Principles of Curriculum*, Tehran: Iran Zamin; ۲۰۱۴. (In Persian).

